

Vážení čtenáři,

po nějaké době jsem si ráno zakoupil dvoje noviny a začtl se nad kávou od hlavičky až po tiráž. Pomíjivé, nazítrí staré a málo originální věty pojilo už tradičně jediné – peníze. Svrchovaně hýbou i současným světem. Dále čtu, jak Austrálie doutná, ale pouze Greta Thunberg žádá Světové ekonomické fórum o rozhodný boj s příčinami klimatických změn. Má totiž za to, což zopakovala před pár dny v Davosu, že mocní spíše dmýchají, než hasí plameny spalující náš společný dům. Je vskutku ta nikdy se neusmívající mladá žena vizionářkou? Kladu si otázku. Lze ji opravdu přirovnat k Johance z Arku, co se nebojácně postavila do čela předem poražených, aby vítězila? Tedy jen do chvíle, kdy ji přestal potřebovat a využívat vlastní rodinou odstavený dauphin, následník trůnu Karel. Coby čerstvý král Francie Karel VII. nezasáhl, ač asi mohl, když ji Angličané hrdelně soudili za kacířství. Nemohu se zbavit tušení, že 15. a 21. století se v tomto ohledu příliš neliší. Že i Greta je štítem, za kterým tuším nějakou čertovinu. I dnes se rodí realisté, snílci a vizionáři. Svěří-li člověk s určitou vizí své věty a zjištění papíru, stane se vědcem, případně spisovatelem. Jiní podávají a prodávají své vize efektivněji, kupříkladu tím, že vystupují jako vojáci a politici. Nevěřte novinám, tvrdil nedávno z televizní obrazovky jeden s kratičkým ježkem nad vrásčitým čelem. Věřte lidem, dodávám, ale jenom těm, kteří očividně nelžou.

Veselé i objevné čtení v suchém únoru, indiánském měsíci hladu přeje
Libor Kalina

PÍSNÍČKA

Antonín Přidal

Letí letí babí zima
nechtěj se ptát kdy začíná
možná nikdy nezačíná
ani nekončí
Letí s tebou neptá se tě
kdo na koho myslel v létě
nebo kdo byl čí
všechny rozloučí

Zima neslyší

3 otázky pro Marii Ebner-Eschenbachovou

Až v roce 2020 uplyne 190 let od vašeho narození, myslíte si, že se budou na Moravě stále číst vaše povídky, novely a romány?

Pokud budou ještě vydávány, pak snad ano. Ale obávám se, že svět bude docela jiný. I když sociální otázky, které mne inspiřují, budou stále aktuální, dnes stejně jako před sto lety i za sto let.

Věnujete se nejen literatuře, ale také přírodním vědám, sbíráte hodinové stroje od stolních až po kapesní...

Čas mne fascinuje, škoda jen, že se dá zastavit pouze v literatuře. Naštěstí, pokud není promarněný, přinese užitek. Sedlákovi úrodu, učitelé poučené žáky a hodináři důmyslný přístroj.

Dlouhou řadu let si píšete deník, ve kterém zaznamenáváte viděné, slyšené i objevené. Pomáhají vám, nebo jsou pouhým svědectvím pro příští čtenáře?

Deník je mou základní potřebou pro tvorbu. Čerpám z něj náměty, skládám ze zapsaných střípků literární postavy a jejich příběhy. Samotnou mne překvapí, když při listování narazím na nějaký svůj starší aforismus. Například „Moudřejší ustoupí. Smutná pravda, na níž je založena světovláda hlouposti.“

Marie Ebner-Eschenbachová, rozená Dubská (1830 Zdislavice – 1916 Vídeň), jedna z nejvýznamnějších rakouských realistických autorek, byla jako první žena ve Vídni v roce 1900 promována doktorkou filosofie. Je pohřbena v rodných Zdislavicích u Kroměříže.

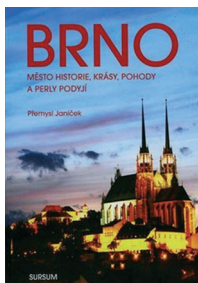
Střepník aneb o vínu víš...

Přední současný český grafik Mikoláš Axmann, vedoucí ateliéru ilustrace a grafiky na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni, připravil autorskou knihu *Střepník* s podtitulem *Příběh révy, která odešla na sever*. Sám autor říká: „Po sedmadvaceti letech kouření cigaret jsem vyměnil tabák za révu, rostlinu za rostlinu. Kamarád, lékař a tvůrce vína v jedné osobě mne pochválil. Uběhlo dalších třiatdvacet let a pár dní, bylo k půlnoci ve sklepe a kamarád povídá: »Možná

jsi šikovný chlapec, ale o vínu víš ho.no.« Perlorodka by mohla smítko vyplivnout, neobalovat zrnko písku perletí, svět by se bez jejích perel neskácel. Ona ale obalovat musí. Mám to podobně. Po důkladné, skoro tříleté inventuře toho, co vím o vínu, dávám kamarádovi za pravdu. Současně ale vidím, že příběh putování révy na sever je příběhem putujících lidí. Rostlina jen díky jim prostupuje krajinu, barví horizont a probouzí šimravá klubička písní.“ Od letošního 22. ledna až do 29. března prezentuje Mikoláš Axmann v Galerii výtvarného umění v Hodoníně svou literární práci současně s kolekcí velkoformátových tisků na textiliích, vycházejících z jeho invenčních ilustrací k osobitému knižnímu debutu, věnovanému vinorodé Moravě. (ctrl)

Poučené Janíčkovy fotoprocházky

Profesor Přemysl Janíček je odborným založením strojní inženýr, kterého dovedl profesní výzkum zabývající se mechanikou hmotných těles od proudů na lopatkách turbín až po klinickou biomechaniku kloubů. S nevelkou nadšátkou je třeba dodat, že na svých cestách za poznáním měl vždy po ruce fotoaparát, a tak systematicky vznikaly protipóly k odborným studiím (filozofie techniky, teorie mezních vztahů, teorie deterministického chaosu), tvořené pro nás laiky. Jeden z jejich čerstvých souhrnů představuje Janíčkovy textově-fotografická

publikace *Brno, město historie, krásy, pohody a perly Podyjí*. Zásadní autorovo ukotvení v rodném městě prozrazuje odborný výklad z historie, který doprovází a současně zhodnocuje invenční fotoprocházky náměstími a ulicemi. Pomyslné zastávky v centru města jsou seřazeny v abecedním pořadí. Dále následují ulice vně malého městského okruhu, nejznámější brněnské vily, kostely, parky a jako brněnská rarita nouzové kolonie – již zaniklé i ty, které přetrvaly do současnosti. Podstatná část knihy je věnována architektuře, významným objektům ve městě i jeho okolí a také běžnému životu Brňanů. Vhodný tip na dárek pro návštěvníky i z daleka dělá z tohoto počínu tišnovského nakladatelství Sursum přírůstek v podobě neméně objeveného a zasvěceného Janíčkovy portréty Podyjí. (ctrl)

Archy trápeného života

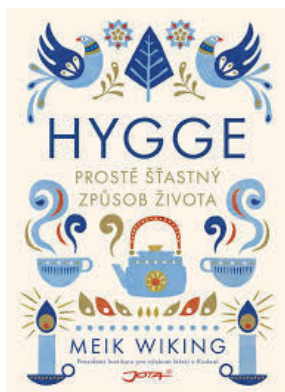
Kniha *Archy života* s podtitulem *Historie rodu Löw-Beer* je příběhem o nepravděpodobném přežití jednoho jména a lidí, kteří je nosí. Před rokem 1938 byla Morava a Brno pro majetnou rodinu židovských průmyslníků Löw-Beerů nejen domovem, ale i místem, kde se mohli plně realizovat v podnikání, zejména v tkalcovství, vlnářství a textiliích vůbec, v kultuře i společenském životě. Meziválečné Československo představovalo špičku evropského modernismu a také oni mu udávali tón. A pak, roku 1938, se vše zborilo. Museli bojovat o holé životy, přišli o všechno. Ti, kteří dokázali utéct, se rozptýlili po celém světě.

Šli kamkoli, kam je pustili, v Československu z nich nepřežil ani jeden. Po válce svítla naděje, ale majetky brzy přešly do rukou komunistického režimu a příběhy jejich původních majitelů byly odsouzeny k zapomnění. Mezi přeživšími však kolovaly dál, i díky nim rodina přežila. V roce 2010 začal jeden z jejích členů, Daniel Löw-Beer, navštěvovat své příbuzné doslova po celém světě a sbírat střípky toho, co zbylo – příběhy o úniku z ghetta, o životě ve dvacátých a třicátých letech a útěku z okupovaného Československa... (ctrl)

Baroko zatím spíše k pláči

Jedním z rysů barokní stavebně historické éry v českých a moravských zemích byla skutečnost, že jejími hlavními propagátory, investory a sponzory byli tehdejší zbohatlíci. Zejména vrstva cizí šlechty, „napakovaná“ a domestikovaná po Bílé hoře, se prezentovala ve stylu: „hledte, vy místní a zaostálí, na co všechno my máme“. Nikoli odlišnými budovatelskými cestami se později rodilo takzvané selské baroko a zcela nedávno i takzvané baroko podnikatelské. Aktuální seriál České televize *Barokní srdce Evropy* vznikl ve spolupráci s Orchis filmem, s. r. o., s proponovaným záměrem „aby s diváky sdílel to, co je pro baroko typické: emoce, pocity, nálady.“ Dosud na ČT uvedené díly vzbuzují emoce a pocity spíše rozporuplné, což překotně až zmateně prezentovanému stavebnímu slohu rozhodně nesluší. Některé obrazové sekvence (zejména pražské) se neorganicky dokola opakují, jiné motivy působí jako ilustrace pro právě sdělované věty opsané odněkud z odborné publikace. U prostřihů na místa notoricky známá neschází nápadnými titulky uvedená lokace, naopak tam, kde by si divák přál zvědět, co vidí, tedy u záběrů nejinvenčnějších, objevných a nefrekventovaných, však popisky trestuhodně scházejí. Znovuobjevování baroka není věcí zdaleka jednoduchou ani snadnou. Snahou tvůrců a autorů nyní připravované výstavy *Člověk na divadle světa – Lidský život v zrcadle barokní literatury* v Památníku je, aby návštěvníci obdobně nezaplakali nad jejím výsledkem. (bor)

Co všechno je hygge?

V posledních letech se setkáváme v našich knihkupectvích a na knižních trzích čím dál více s knihami, které ukrývají ve svých titulcích záhadné slovo „hygge“ (např. *Hygge – prostě šťastný způsob života* od Meika Wikinga, *Život zn. Hygge* od Rosie Blakeové, *Hygge – Cesta ke štěstí* od Marie Tourell Søderbergové, *Hygge a polibky* od Clary Christensenové nebo *Hygge – Fenomén útulna* od Signe Johansenové). Ovšem hygge jako součást dánské kultury je fenomén, který se objevil již koncem 20. století a dnes se dá dokonce také studovat na londýnské Morley college. A co tedy vlastně znamená?

Tento skandinávský koncept představuje příjemně a pohodově strávený čas, v útulném prostředí a s blízkými lidmi. Původně dánské a norské slovo nemá úplně přesný český slovní ekvivalent, ale nejvíce se mu blíží pojem pohoda nebo útulno. Pojem „hygge“ expandoval prostřednictvím knih do celého světa. Zmiňovaný způsob života je často spojován s tím, že Dánové jsou podle výzkumů jedním z nejšťastnějších národů na světě. Najít něco výjimečného v každém okamžiku, vytvořit si příjemnou atmosféru i ve zdánlivě obyčejných všedních dnech, užívat si chvílky se svými blízkými a radovat se ze života. Dochází přitom k propojování několika principů: příjemné atmosféry (svíčky, krb...), uvědomělé přítomnosti (bez mobilních telefonů), rovnosti, vděčnosti, souladu, pohodlí, příměří, pospolitosti, bezpečného útočiště a také potřeby dopřát si potěšení (čokoláda, káva v přiměřeném množství). Po přečtení několika knih věnující se hygge stylu, prožijete poklidné plynutí času, kde se hlavní hrdinové pokouší změnit svůj hektický život, prožívají přítomnost a učí se být v klidu a pohodě. Tomuto životnímu stylu přizpůsobují i design svých domácností nebo se více snaží splynout s přírodou. Na závěr už stačí si jenom přát – buďte hygge, prožívejte dny v pohodě, v dobré náladě a se svými nejbližšími nebo přáteli! (mš)

Literární soutěž Marie Ebner-Eschenbachové

V září uplyne 190 let od narození rakouské spisovatelky Marie Ebner-Eschenbachové. Jako Marie Dubská z Třebomyšlic se narodila ve Zdislavicích u Kroměříže, kde je také v hrobce tohoto starobylého šlechtického rodu pohřbena. Jako autorka byla v letech 1910 a 1911 navržena na Nobelovu cenu za literaturu, u nás se o ní obecně moc neví. To se rozhodli změnit organizátoři literární soutěže inspirované nejživější částí jejího díla – aforismy a deníky. Dospělí a žáci do 15 let mohou své původní práce na témata „Aforismus“ a „Já a můj deník“ posílat do 30. 6. 2020 na adresu soutez@literarnisoutez.cz. Vše o soutěži a také zajímavosti o Marii Ebner-Eschenbachové najdou zájemci na adrese www.literarnisoutez.cz. (ctrl)

Dnes bádáme, zítra čteme

ROSTEME S KNIHOU

Výzkumy čtenářské vyspělosti a praktických dovedností při zacházení s jazykem přináší doslova alarmující zjištění a výsledky, nejen v tuzemsku. Dokazují výrazný pokles zájmu dětí a mládeže o četbu knih. Projekt *Rosteme s knihou*, iniciovaný Svazem českých knihkupců a nakladatelů, zastřešuje řadu aktivit, snažících se zvrátit tento negativní trend. Naštěstí se nabízí téměř

bezpočet možností, jak rozvíjet a prohlubovat literární vzdělanost a čtenářskou vyspělost spolu se souvisejícím obohacováním a zlepšováním komunikačních schopností a všeobecného kulturního rozhledu. Čtenářské soutěže, zapojení do nejrůznějších anket, knižní veletrhy a výstavy, besedy s autory a nakladateli, výtvarně-literární dílny, přednášky, autorská čtení, workshopy, Noc s Andersenem, Dny poezie... Posilování knižní kultury dostal Památník do vínku při svém založení. Nedílnou součástí činnosti jsou doprovodné muzejně edukační programy k dočasným výstavám i stálým expozicím. Již řadu let je také rozvíjeno jejich zacílení na předškoláky se záměrem nabídnout jim aktivní prožitek nad psanými stránkami ještě dřív, než je osloví svět sice zábavných, ale nikterak rozvíjejících „hotových“ obrázků. V duchu loňské výstavy *Kašpárkův svět pohádek* pokračují objevitelské výpravy pro nečtenáře, které zasvěcuje do tajů zejména pohádkových příběhů jejich hrdina Kašpárek. A neomezuje se pouze na prostory Památníku, ale aktivně se za svými novými přáteli vydává i do školních tříd a družin. V případě zájmu nahlédnout do Kašpárkova světa pohádek lze kontaktovat lektorku Lenku Žaliovou prostřednictvím adresy l.zaliova@muzeumbrnenska.cz. (lik)

Hledáme

Pro sbírku Památníku písemnictví na Moravě pátráme po kulturně politickém měsíčníku **Červený květ**, vycházel v letech 1956–69 v Ostravě, konkrétně ročníky 1956 a 1963–1969.

List pro literární politiku **Index**, vycházel v Brně 1929–1939 a 1968–1969. Hledáme ročník – čísla: 1933–9,10; 1934–12; 1935–1939 – všechna; 1968–7; 1969–7,10.

Společenská revue **Salon** vycházela jako měsíčník 1922–1943. Hledáme ročníky 1–5; r. 7 – č. 1, 2, 4–10; r. 8 – č. 5, 6 a 11; r. 9 – č. 5, 6, 10–12; r. 10 – č. 2, 3, 7, 11, 12; ročníky 11–22.

Rovněž pátráme po dokumentech (korespondence, vzpomínky, fotografie, osobní předměty) spjatých s **Františkem Kožíkem**, knihovnu Muzea Brněnska a sbírku Památníku rádi obohatíme o raritní a autory signované tisky, literární dokumenty, fotografie, exlibris, knižní ilustrace, rukopisy a korespondenci autorů spjatých s Moravou.

Literka,

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášter 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 544 544 280

Odpovědný redaktor: Libor Kalina

Vychází jedenáctkrát ročně, č. 2, ročník 14, 12. 2. 2020

MK ČR E 21218

Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257